

Ansvar och roller för styrning av kommunens bolag

Kontaktperson:	Therese Norrbelius
Dokumenttyp:	Ansvar och Roller
Dokument-ID:	ANR – 3766
Version:	1
Berörd verksamhet:	Kommunledningsförvaltningen
Beslutad av:	Anders Wennerberg
Giltig från:	2024-01-18
Giltig till:	2025-01-17
Antal sidor:	10

Innehåll

Innehåll	2
1. Inledning	3
2. Syfte	3
3. Avgränsningar	3
4. Roller för kommunens styrning av de kommunala bolagen	3
4.1. Kommunfullmäktige	3
4.2. Valberedningen.....	4
4.3. Kommunstyrelsen	4
4.4. Östersunds Rådhus AB.....	5
4.5. Bolagsstämma.....	6
4.6. Ombud	6
4.7. Bolagsstyrelsen	7
4.7.1. Styrelsens ordförande	8
4.7.2. Arbetstagarrepresentanter	8
4.7.3. Externa ledamöter.....	9
4.8. Verkställande direktör	9
4.9. Revision.....	9
4.9.1. Lekmannarevisorer.....	9
4.9.2. Yrkesrevisorer.....	10
5. Relaterade dokument	10

1. Inledning

Detta styrdokument avser att tydliggöra organisation, ansvar och roller för kommunens ägarstyrning. Dokumentet är kopplat till kommunens riktlinje för styrning av kommunens bolag och berör huvudsakligen förtroendevalda organ och personer.

2. Syfte

Syftet med dokumentet är att tydliggöra vilka roller som finns kopplat till koncernens arbete med ägarstyrning samt vilket ansvar respektive roll och uppdrag har i styrningen.

3. Avgränsningar

De roller som beskrivs i dokumentet avgränsade till de förtroendevaldas uppdrag med att styra, leda och följa upp bolagen med utgångspunkt i riktlinje för styrning av kommunens bolag. För kommunorganisationens interna ansvar och roller finns ett separat dokument.

4. Roller för kommunens styrning av de kommunala bolagen

4.1. Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige har det yttersta ansvaret och ägarrollen för kommunens bolag. Det är kommunfullmäktige som beslutar om en viss verksamhet ska bedrivas i bolagsform, fastställer det kommunala ändamålet och vilka befogenheter som ska gälla för bolagens verksamhet.

Kommunfullmäktige utövar därutöver sin ägarroll genom att till exempel:

- utfärda direktiv för den bolagiserade verksamheten genom att fastställa bolagsordningar, ägardirektiv och ange vilka styrdokument som ska vara gällande i bolagen.
- utse bolagens styrelseledamöter, styrelsesuppleanter, lekmannarevisorer samt, i de fall det anges av bolagsordning eller aktieägaravtal, ordförande och vice ordförande.
- utse ombud till bolagsstämman i bolagen och i samband med att bolagens årsredovisningar behandlas utfärda instruktion till ombudet.
- besluta om instruktioner till ombuden vid extra bolagsstämmor vid frågor av större vikt.

- ta ställning i frågor som är principiella eller av större vikt innan beslut fattas i bolagen.
- fastställa aktieägaravtal i delägda bolag i överenskommelse med övriga aktieägare.

Kommunfullmäktiges ledamöter ska ha möjlighet att informera sig om de kommunala bolagens verksamhet och ekonomi och har därför rätt att närvara och ställa frågor vid bolagsstämmor.

4.2. Valberedningen

Kommunfullmäktige utser en valberedning som lämnar förslag på förtroendevalda till de uppdrag som ska utses av kommunfullmäktige.

Valberedningen ansvarar för att:

- föreslå ledamöter till bolagens styrelser med förutsättningar att tillvarata bolagets och ägarens intressen och säkerställa att det tas hänsyn till demokratisk förankring, erfarenheter från förtroendeuppdrag, branschkunskap och affärskompetens.
- lämna förslag på val av de ägarombud som ska utses av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

4.3. Kommunstyrelsen

Enligt kommunallagen och kommunstyrelsens reglemente ska kommunstyrelsen utöva uppsikt över de kommunala företagen. För att fullgöra denna uppgift har kommunstyrelsen rätt till den information från bolagen som den anses behövas.

Kommunstyrelsen utövar sin ägarroll och uppsikt genom att till exempel:

- bereda och föreslå ägardirektiv, bolagsordningar och andra styrdokument för de kommunala bolagen.
- tillse att beslut som är principiellt viktiga, men inte av sådan beskaffenhet att avgörande ankommer på kommunfullmäktige, inte fattas utan att kommunens ägarintressen tillvaratas.
- genomföra ägardialoger och hantera strategiska frågor i den mån det inte ligger hos moderbolagets styrelse eller kommunfullmäktige.
- på begäran få tillgång till information och tillgång till handlingar om företagets verksamhet och ekonomi. Detta omfattar även utsedda tjänstepersoner.
- löpande inhämta information från bolagen vid kommunstyrelsens sammanträden samt tillse att bolagens protokoll inhämtas och delges.
- inhämta bolagsstyrningsrapporter från bolagen med information om efterlevnad av det kommunala ändamålet och genomförande av uppdrag i ägardirektiv.

- årligen rapportera resultatet av kommunstyrelsens uppsikt till kommunfullmäktige.
- i årliga beslut för varje bolag pröva om bolagens verksamhet som har bedrivits under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom de kommunala befogenheterna och om så inte är fallet lämna förslag om nödvändiga åtgärder till kommunfullmäktige.
- utse ombud i de fall kommunfullmäktige inte har möjlighet.
- besluta om ombudsinstruktion om att rösta på ett visst sätt eller delegera till ombud att besluta i fråga som inte avser en sådan fråga som fullmäktige ska besluta om. En förutsättning för delegation dock är att det inte avser ett sådant ärende som enligt kommunallagen inte får delegeras.
- utgöra arkivmyndighet för bolagen i enlighet med kommunens riktlinje.

4.4. Östersunds Rådhus AB

Moderbolagets styrelse utövar på uppdrag av kommunfullmäktige ägarrollen över de bolag som ingår i koncernen genom att i frågor av mer operativ och administrativ natur utgöra en plattform för samordning och styrning av dotterbolagen.

Moderbolaget styrelse utövar sin ägarroll genom att:

- bevaka att kommunens intressen tillvaratas och tillgodoses.
- bereda, besluta och förmedla ägardirektiv och bolagsordningar som utgår från kommunfullmäktige och kommunstyrelsen till dotterbolagen.
- fortlöpande hålla uppsikt över de bolag som tillhör koncernen.
- organisera och samla in den information rörande dotterbolagens verksamhet som kommunstyrelsen behöver för fullföljande av sin uppsiktsskyldighet.
- behandla och bedöma om bolagsspecifika ärenden är av principiell beskaffenhet eller av större vikt och ska behandlas av kommunfullmäktige.
- genomföra ägardialog med dotterbolagen och tillse att resultatet av ägardialogen rapporteras till kommunstyrelsen.
- i delägda bolag där moderbolaget är majoritetsägare sammankalla till ägarsamråd minst en gång per år.
- utfärda anvisningar för dotterbolagens budget, bokslut och upprättande av bolagsstyrningsrapport samt insamling av underlag till koncernens hållbarhetsrapport.
- årligen för moderbolaget och koncernen upprätta och fastställa budget, års- och delårsbokslut, bolagsstyrnings- och hållbarhetsrapport.

- svara för koncernens ekonomiska optimering och utifrån direktiv i bokslutsprocessen besluta om givande och tagande av koncernbidrag, ägartillskott och utdelning.
- vid stämma lämna instruktioner till ombud för dotterbolagen att bolagen ska följa de direktiv som utfärdats av kommunfullmäktige.
- tillse att ägaren kallas till bolagsstämma.

4.5. Bolagsstämma

Bolagsstämman är bolagets högsta beslutande organ. På stämman utövar ägaren/ägarna sitt rättsliga inflytande över bolaget. Samtliga beslutsärenden ska framgå av utsänd dagordning så att kommunen har möjlighet att ta ställning och formulera instruktioner till ombudet.

Bolagsstämman utövar sin ägarroll genom att enligt bolagsordningen besluta om till exempel:

- fastställande av resultat- och balansräkning.
- disposition beträffande bolagets vinst eller behandling av uppkommen förlust enligt den fastställda balansräkningen i enlighet med styrelsernas förslag.
- bevilja ansvarsfrihet för styrelseledamöter och verkställande direktör.
- fastställande av arvoden.
- val av revisor.
- val av styrelseledamöter.
- antagande av ägardirektiv i förekommande fall.
- vilka direktiv från ägaren som ska gälla för bolagen.
- annat ärende som ankommer på bolagsstämman.

4.6. Ombud

Eftersom kommunen är en juridisk person måste denne på bolagsstämman representeras av ett ombud som företräder aktierna. För att undvika jävssituationer bör ombudet inte vara ledamot eller ersättare i bolagets styrelse.

Fullmakt för ombudet att representera kommunen ska vara skriftlig och daterad. För dotterbolagen i koncernen utfärdar moderbolaget fullmakt till utsett ombud.

Kommunens ombud ska på bolagsstämma agera i ägarens intresse och särskilt bevaka ägardirektiven vad beträffar; verksamhetens måluppfyllelse, ekonomiska mål samt helhetssyn och samordning inom kommunkoncernen.

Ombudet ansvarar för att:

- anmäla sig till stämma och närvara vid stämma den kallats till.

- vid förhinder att närvara vid stämma meddela detta till ersättande ombud och kommunens bolagscontroller. Om ersättande ombud inte kan närvara ansvarar ordinarie ombud att informera kommunkansliet och valberedningen detta så att ett nytt ombud kan utses.
- vid stämma rösta i enlighet med erhållen instruktion.

4.7. Bolagsstyrelsen

Bolagens styrelser ansvarar för att:

- ägna uppdraget den tid och omsorg som behövs för att på bästa sätt tillvarata bolagets intresse och förverkliga kommunens ändamål med verksamheten.
- bryta ner uppdrag i ägardirektiv i egna affärsplaner och strategier med syfte att säkerställa att bolaget lever upp till ägarens förväntningar och mål.
- löpande följa upp och utvärdera bolagets verksamhet mot ägarnas ändamål med verksamheten och de mål och riktlinjer som fastställts.
- löpande bedöma bolagets, och i förekommande fall, koncernens ekonomiska situation samt löpande hålla moderbolaget, kommunstyrelsen och utsedda tjänstepersoner väl informerade om bolagets verksamhet och ekonomi.
- säkerställa en god intern kontroll och löpande bedöma och följa upp bolagets risker samt inför varje år upprätta en plan för den interna kontrollen i bolaget.
- säkerställa att ärenden av principiell beskaffenhet eller av större vikt i god tid förmedlas till moderbolaget och i förekommande fall bereds vidare till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.
- uppmärksamma den tystnadsplikt som råder när offentlighet kan skada huvudmannen som gäller i förhållande till tredje män (inklusive politiska partier)¹.
- utse ombud till stämmorna i dotterdotterbolag till Östersunds Rådhus AB.
- anmäla förändringar i styrelsen med mera till Bolagsverket.

För det interna arbetet ska styrelsen därtill:

- upprätta en arbetsordning för sitt arbete och i en VD- instruktion ange arbets- och ansvarsfördelningen mellan styrelsen och den verkställande direktören. Instruktionerna ska vara så tydliga, utförliga och konkreta att de kan tjäna som styrdokument för styrelsens arbete.

---

¹ Se Kommunal aktiebolagsrätt. Stattin, Daniel.

- se till att erforderliga riktlinjer fastställts för bolagets uppträdande i etiskt hänseende gentemot anställda, kunder, leverantörer och det omgivande samhället i övrigt.
- diskutera hur uttalanden till allmänhet och massmedia skall göras i bolagets namn samt informera moderbolaget löpande om frågor som kan vara av allmänintresse.
- se till att ny styrelseledamot genomgår en introduktionsutbildning om bolaget, dess verksamhet, organisation, marknad, affärsområde med mera
- årligen utvärdera sitt och VD:s arbete varvid utvärderingen ska minst omfatta om styrelsen saknar någon kompetens för att kunna utföra sina uppgifter, om dess arbetsformer fungerar och om den är organiserad på lämpligt sätt när det gäller eventuell arbetsfördelning. Om styrelsen kommer fram till att det finns brister som behöver åtgärdas ska styrelsen åtgärda bristerna eller anmäla dem till bolagets aktieägare.
- årligen upprätta och senast vid utgången av december överlämna en bolagsstyrningsrapport till moderbolaget utifrån fastställda direktiv.

4.7.1. Styrelsens ordförande

Ordförande ska leda styrelsens arbete och bevaka att styrelsen fullgör de uppgifter som åligger den. Ordförandes roll omfattar bland annat att:

- organisera och leda styrelsens arbete.
- fortlöpande följa bolagets verksamhet och initiera lämpliga åtgärder.
- fastställa dagordning, kalla till sammanträde, säkerställa att protokoll förs och att beslut fattas samt verkställs effektivt.
- informera styrelsen mellan möten vid kännedom om väsentlig information.
- vara ett stöd/bollplank till VD.
- se till att VD:s och styrelsens arbete årligen utvärderas.
- företräda styrelsen och bolaget.

4.7.2. Arbetstagarrepresentanter

Arbetstagarrepresentant kan väljas om ett bolag sysselsätter i genomsnitt minst 25 arbetstagare i Sverige och om det finns en arbetstagarorganisation (fackförening) som har kollektivavtal. Fackföreningen är den part som kan fatta beslut om att arbetstagarrepresentant ska väljas in i en bolagsstyrelse.

Arbetstagarrepresentanterna får enligt lagen om styrelserepresentation (Lag 1987:1245) inte delta i behandlingen av frågor som rör ”kollektivavtal eller stridsåtgärder eller andra frågor där en facklig organisation på arbetsplatsen har ett väsentligt intresse som kan strida mot företagens”. Det innebär till exempel att arbetstagarrepresentanterna inte ska vara med när frågor kring ledningens

ersättningsystem behandlas. I övrigt ska arbetstagarrepresentanterna ses som övriga ledamöter och ska till exempel vara med i styrelse- och VD utvärderingen.

4.7.3. Externa ledamöter

Val av ej politiskt tillsatta styrelseledamöter föreslås av valberedningen och lämnas till kommunfullmäktige för beslut. Kommunallagens regler om proportionella val innebär att en politisk överenskommelse i dessa fall måste träffas.

4.8. Verkställande direktör

Bolagens verkställande direktörer (VD) ska sköta den löpande förvaltningen i bolaget enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar samt se till att bolagets bokföring och medelsförvaltning sköts på ett betryggande sätt. Moderbolagets VD ska ha en kontinuerlig dialog med dotterbolagens VD:ar.

I ansvaret som verkställande direktör ingår i ägarstyrningen bland annat att:

- förse styrelsen med den information om bolaget och dess verksamhet samt de underlag som styrelsen i övrigt behöver för sitt arbete.
- vara aktiv i kommunkoncernens tillsammansatsningar samt iaktta ett helhetsperspektiv med koncernnyttan i fokus.
- vara väl insatt i kommunens övergripande mål och principer för styrning samt den kommunala kompetensen som bolaget och dess verksamhet omfattas av.
- utforma konkreta regler och anvisningar för att upprätthålla en god internkontroll.
- löpande avrapportera till styrelsen hur den interna kontrollen fungerar.

4.9. Revision

4.9.1. Lekmannarevisorer

Kommunfullmäktige utser för varje mandatperiod lekmannarevisorer för de helägda bolagen. För delägda bolag ska det anges i aktieägaravtal (eller bolagsordningen) hur lekmannarevisor utses.

Lekmannarevisorernas uppdrag styrs av revisionsreglementet som utfärdats av kommunfullmäktige och ska följa God revisionssed.

Lekmannarevisorerna granskar om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt sätt och på ett från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig. Lekmannarevisorernas rapportering till ägarna sker på årsstämman genom granskningsrapporten.

Lekmannarevisorerna biträds i sitt arbete med sakkunnigt stöd.

4.9.2. Yrkesrevisorer

Kommunrevisionen genomför upphandling för kommunens koncernbolag och föreslår revisorer och revisorssuppleanter. Revisorerna ska på uppdrag av kommunfullmäktige föreslå lämpliga godkända eller auktoriserade revisorer för de bolag där sådana ska utses. Bolagets revisor utses av bolagsstämman för att granska bolagets årsredovisning och bokföring samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning. Bestämmelser om revisor ska finnas i bolagsordningen. Yrkesrevisorernas rapportering till ägarna sker på årsstämman genom revisionsberättelsen.

5. Relaterade dokument

- Riktlinje för styrning av kommunens bolag
- Ansvar och roller för kommunledningsförvaltningens styrning av kommunens bolag